

Den Haag

Pauline Krikke
Burgemeester

001

RIS299067

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan de voorzitter van de Commissie Bestuur

Ons kenmerk
BSD/ 2017.931
Contactpersoon
Tamara Jopp
Dienst
Bestuursdienst
Afdeling
Directie Veiligheid
Telefoonnummer
14070
E-mailadres
Tamara.jopp@denhaag.nl

Datum
7 februari 2018

Onderwerp
Voortgangsrapportage Aanpak Polarisatie en Radicalisering

Geachte voorzitter,

Hierbij zend ik u het Voortgangsrapportage Aanpak Polarisatie en Radicalisering over de tweede helft van 2017 toe. U ontvangt een dergelijke voortgangsrapportage twee maal per jaar.

Het Regeerakkoord: nieuwe kansen, nieuwe uitdagingen

Het Regeerakkoord van het nieuwe kabinet geeft onverminderd aandacht aan de bestrijding van terrorisme en radicalisering. Daarbij wordt een aantal nieuwe accenten gelegd. Die nieuwe accenten sluiten aan op behoeften die onder meer door de gemeente Den Haag zijn uitgesproken. Er komt meer aandacht voor (potentiële) terugkeerders. De gemeente Den Haag heeft daarvoor afgelopen jaar uitdrukkelijk aandacht gevraagd, onder meer in de rondetafelconferentie in New York en in het internationale congres in Den Haag van februari 2017.

Gemeenten hebben ook aangegeven dat er behoefte bestaat aan meer instrumentarium om te voorkomen dat omstreden predikers een forum krijgen. Ook op dit punt stelt het Regeerakkoord nieuw beleid in het vooruitzicht.

Een derde nieuw accent is aandacht voor buitenlandse financiering van organisaties in Nederland. Dit punt zal door het Rijk zelf worden opgepakt. Gemeenten hebben hierin geen taak of bevoegdheden. Het Regeerakkoord stemt hoopvol. Ook dit nieuwe kabinet toont urgentiebesef. Verwacht mag worden dat het Rijk ook de komende regeringsperiode inhoudelijk en financieel zal blijven investeren in de aanpak van radicalisering.

Dat is voor gemeenten een grote steun, maar schept ook de verplichting om de eigen inzet op het niveau te houden dat nodig is om de verwachte problemen het hoofd te bieden. Dat stelt ons voor een grote opgave, nu de middelen uit het Gemeentefonds afnemen. Het Rijk steunt gemeenten met de Versterkingsgelden, maar verbindt daaraan wel de eis dat gemeenten voor verankering zorgen van de voorzieningen en instrumenten die zij met inzet van die rijksmiddelen hebben kunnen realiseren. Dat zou onder normale omstandigheden al een flinke klus zijn. Een groot deel van de middelen is en wordt besteed aan personeel met een tijdelijk contract dat op enig moment zal moeten instromen in de reguliere organisatie. Bij afnemende middelen dreigt een deel van de expertise die in de afgelopen

jaren is opgebouwd weer verloren te gaan. Het college zal zich maximaal inspinnen om dit te voorkomen en vertrouwt erop dat de raad haar daarin zal steunen.

Hoe staan we ervoor?

Den Haag heeft naar verhouding een hoog aantal uitreizigers en in de stad verblijvende geradicaliseerde personen die om structurele aandacht vragen. Het aantal uitreizigers is in 2017 niet meer toegenomen. Dat zal mede verband houden met de militaire nederlaag van ISIS in Syrië en Irak. Verwacht gevolg daarvan is dat een aantal uitreizigers zal terugkeren naar Nederland en op termijn, al dan niet na het uitzitten van een straf, weer een plek zal moeten krijgen in de samenleving. Niet iedereen zal willen of kunnen terugkeren. Een aantal uitreizigers zal ervoor kiezen om zich aan te sluiten bij andere strijdgroepen, zoals groepen die gelieerd zijn aan al Qa'ida. Het is voorlopig nog niet duidelijk hoeveel uitreizigers erin zullen slagen om terug te keren naar Nederland en vanaf welk moment zij in de stad moeten worden opgevangen. We weten ook nog niet om wie het zal gaan: geharde strijders, meegereisde partners, minderjarige kinderen of een combinatie daarvan. We weten wel dat in de opvangkampen in Syrië en Irak vrouwen en kinderen verblijven die mogelijk ernstig zijn getraumatiseerd. De gemeente onderhoudt intensief contact met landelijke partijen zoals het Openbaar Ministerie, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de IND, de NCTV en de politie om gezamenlijk op te kunnen trekken op het moment dat blijkt dat (significante aantallen) uitreizigers terugkeren uit Syrië en Irak.

In de AIVD publicatie *Jihadistische vrouwen, een niet te onderschatten dreiging* waarschuwt de AIVD dat de rol die jihadistische vrouwen spelen binnen de jihadistische beweging niet onderschat moet worden. Hierbij wordt de dreiging onder andere gezocht in het werven van anderen, het produceren en verspreiden van propaganda, het inzamelen van geld, maar ook in de indoctrinatie van de eigen kinderen met jihadistisch gedachtegoed.

Volgens de publicatie telt Nederland in november 2017 een kleine honderd vrouwen die het jihadistisch gedachtegoed aanhangen. De meeste vrouwen worden tijdens hun radicalisering opgenomen in een jihadistisch sociaal netwerk. Daarnaast zijn er sinds 2012 ten minste tachtig vrouwen uit Nederland naar Syrië en Irak uitgereisd. Vanuit Den Haag zijn tien vrouwen naar Syrië en Irak uitgereisd.

Al in de laatste maanden van 2016 zijn we ons in Den Haag gaan bezinnen op de vraag hoe we moeten omgaan met terugkeerders, inclusief minderjarigen, uit strijdgebieden. Dat is geen specifiek Haags probleem: ook veel andere steden en landen houden zich met die vraag bezig.

De Haagse initiatieven zoals de organisatie van de ronde tafel in New York in november 2016 en de internationale conferentie over terugkeerders in februari 2017 werpen nog steeds hun vruchten af. Er zijn contacten gelegd waarop we kunnen voortbouwen. We hebben ook kunnen vaststellen dat Nederland en Den Haag in internationaal perspectief tot de voorhoede behoren. Er is veel internationale belangstelling voor onze aanpak en met name ook voor de manier waarop Rijk, gemeenten, politie, justitie, zorg en hulpverlening met elkaar samenwerken. Ook een aantal preventieve projecten kan zich op veel interesse verheugen. In december 2017 heeft de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties een bezoek gebracht aan Den Haag. Hij heeft tijdens dit bezoek kennis gemaakt met onze aanpak en met een aantal netwerkpartners die deze aanpak uitvoeren, waarover hij zich lovend geuit heeft.

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling die direct op het thema terugkeerders aansluit is de intensivering van de contacten met de families van uitreizigers.

De aanpak van polarisatie en radicalisering omvat een afgewogen geheel van preventieve, curatieve en repressieve maatregelen. De aanpak krijgt gestalte via een groot aantal partners. Politie en Justitie hebben het voortouw als het om repressieve maatregelen gaat, de gemeente als het preventie en resocialisatie betreft. Uit die taakverdeling vloeit voort dat in de gemeentelijke rapportages het accent op die twee laatstgenoemde taakvelden ligt. Daardoor kan ten onrechte het beeld ontstaan dat de aanpak soft is. Dat is zeker niet het geval. Alle partners doen wat ze kunnen (en mogen) en zetten per situatie de maatregelen in waarvan het meeste effect wordt verwacht.

Het nieuwe instrumentarium van de Tijdelijke Wet Bestuurlijke Maatregelen Terrorismebestrijding is in 2017 verschillende malen ingezet in Den Haag. Van drie Haagse uitreizigers is het Nederlanderschap ingetrokken.

Aan een ongewenste prediker is een gebiedsverbod opgelegd. We blijven alert en zullen erop toezien dat de mogelijkheden van onszelf en van onze partners doortastend én prudent worden ingezet.

In deze voortgangsrapportage schetsen wij zoals inmiddels gebruikelijk de belangrijkste ontwikkelingen in de afgelopen maanden, geclusterd rondom de vier speerpunten van onze 360 graden aanpak:

- Netwerken en Communicatie
- Persoonsgerichte aanpak
- Kennis en Kunde
- Versterken maatschappelijke weerbaarheid

We kijken ook vooruit, naar een aantal ontwikkelingen in 2018. In de bijlage vindt u een geactualiseerd cijferoverzicht.

Speerpunt Netwerken en Communicatie

Den Haag kenmerkt zich door vele informele structuren in de stad. Naast deze informele netwerken organiseert IPPR netwerkbijeenkomsten voor professionals. Deze bijeenkomsten verschillen van aard, maar het doel is altijd om het netwerk geïnformeerd te houden over de trends en ontwikkelingen op het gebied van de preventie en/of de aanpak van radicalisering en polarisatie.

Den Haag kent ruim 75 islamitische instellingen, vanuit de diverse stromingen van de Islam. De gemeente Den Haag ziet het als haar taak om met dit zeer dynamische netwerk te blijven bouwen aan een samenleving met gelijke rechten, plichten, kansen en mogelijkheden voor alle inwoners ongeacht herkomst, overtuiging of religie. Dat doen we aan de hand van de driesporenaanpak: interactie en dialoog, aanspreken en confronteren, verstoren en handhaven.

Belangrijk aandachtspunt is de gepercipieerde groeiende polarisatie in de stad. Daarbij gaat het om spanningen binnen en tussen bevolkingsgroepen, vaak van sterk uiteenlopende aard. Denk bijvoorbeeld aan de opgelopen spanningen binnen de Turkse gemeenschap in de nasleep van de mislukte coup poging. Maar ook aan vernielingen en bekladdingen van moskeeën en islamitische scholen, confrontaties tussen links- en rechtsextremisten en aan anti-islamitische uitspraken en acties van organisaties als Pegida, Identitair Verzet en Erkenbrand. We stellen vast dat rechtsextremistische organisaties zich nadrukkelijker manifesteren, overigens voorshands zonder daarbij geweld te gebruiken. We constateren ook samenwerkingsrelaties met gelijksoortige groeperingen uit het buitenland. De komende periode zullen deze ontwikkelingen worden gevolgd. Als strafbare feiten worden gepleegd zal daartegen worden opgetreden.

Speerpunt Persoonsgerichte Aanpak

In een dynamisch speelveld als de preventie van polarisatie en radicalisering is het van belang om blijvend aandacht te hebben voor de wijze waarop we het oppakken. In het najaar van 2017 wordt

onderzoek gedaan naar de professionele inschattingen over effectiviteit van de eigen inzet binnen de Persoonsgerichte aanpak (PGA) door de eerstelijnsprofessionals die dit uitvoeren. Daarbij staat de vraag centraal of naar hun oordeel de goede dingen gedaan worden en of die ook goed gedaan worden. Vinden professionals dat zij voldoende kennis hebben, voldoende handelingsruimte en dat zij voldoende worden gesteund? Er wordt uitdrukkelijk gevraagd naar mogelijke verbeterpunten, binnen afzonderlijke ketenpartners en/of in de samenwerking tussen de partners.

Contact met gezinsleden van uitreizigers

Mede in het licht van mogelijke terugkeer van uitreizigers is extra geïnvesteerd in de contacten met en de ondersteuning van de achtergebleven gezinsleden van Haagse uitreizigers. Als een familie inmiddels is verhuisd wordt intensief samengewerkt met hun nieuwe woongemeente. Het project Familiecontact, in 2017 gestart met gedeeltelijke financiering vanuit de Versterkingsgelden, heeft in korte tijd al goede resultaten opgeleverd. Er is inzicht in de lopende contacten die er zijn met families van uitreizigers. Het project is direct geoperationaliseerd toen bleek dat een aantal uitreizigers het Nederlanderschap zou worden ontnomen. Dit besluit was aanleiding om de desbetreffende familie te bezoeken en hen te ondersteunen bij de problemen en vragen die zij hadden. In 2018 gaan we in samenwerking met lopende projecten, de families concrete handvatten bieden om bij te dragen aan de resocialisatie van terugkeerders. Om een belangrijke rol te kunnen spelen bij de resocialisatie van terugkeerders moeten de familieleden voldoende toegerust zijn. Zij moeten weten met welke vragen zij bij wie terecht kunnen.

Social Casemanagers

Social casemanagers worden normaal gesproken ingezet om werklozen met weinig scholing, veel problemen en een grote afstand tot de arbeidsmarkt terug te leiden naar school of (weer) aan het werk te helpen. Daarbij gaat het vaak om mensen die moeilijk te activeren en te motiveren zijn.

De praktijk heeft uitgewezen dat social casemanagers als geen ander in staat zijn mensen tot gedragsverandering te stimuleren. Zij zijn de afgelopen periode in staat gebleken om een duurzame (vertrouwens)relatie op te bouwen met geradicaliseerde personen. Vanuit die relatie kan zinvol worden gewerkt aan het herstellen van de binding met de samenleving.

Speerpunt Kennis en Kunde

Trainingen

Den Haag investeert al jarenlang in de kennis en kunde van (eerstelijns) professionals. In een introductietraining leren zij signalen van (beginnende) radicalisering te herkennen en krijgen zij handelingsperspectieven aangereikt. De meeste trainingen worden verzorgd door medewerkers van het IPPR. Inmiddels zijn hiermee rond 5000 professionals bereikt: onder andere medewerkers van gemeentelijke diensten, corporaties, scholen, instellingen voor zorg en hulpverlening, politie en CJG's. Deze trainingen blijven ook in 2018 op het programma staan, zodat ook instromers en mensen die van functie veranderen snel op het gewenste niveau kunnen worden gebracht.

Aan de professionals die betrokken zijn bij de persoonsgerichte aanpak wordt een meerdaagse verdiepingstraining aangeboden, verzorgd door de Behr-groep. Gezien de doorstroming binnen de groep professionals is het nodig deze training op de agenda te houden met een frequentie van voornamelijk drie tot vier maal per jaar.

Trends en ontwikkelingen

In 2017 heeft Den Haag geïnvesteerd in de voorbereiding op de komst van terugkeerders uit de strijdgebieden Syrië en Irak. Het is zaak om ons te blijven prepareren op nieuwe ontwikkelingen.

Bijvoorbeeld het ontstaan van nieuwe conflicthaarden met een mogelijke aantrekkingskracht voor geradicaliseerde jongeren. Ook zullen wij de aanpak verbreden naar andere vormen van extremisme, zoals rechtsextremisme, linksextremisme en milieu extremisme.

Speerpunt versterken maatschappelijke weerbaarheid

HIP en VIP

HIP (Handelen in Perspectief) is een intensieve training voor docenten. Daarbij staat de vergroting van handelingsperspectieven centraal. VIP (Veiligheid Identiteit en Polarisatie) is de benaming voor jongerendebatten. Leerlingen krijgen debatvaardigheden bijgebracht en gaan vervolgens met elkaar in discussie over gevoelige thema's zoals grondrechten, identiteit, polarisatie en uitsluiting. Doel van VIP is de weerbaarheid van leerlingen te vergroten, gevoelige kwesties bespreekbaar te maken en te bouwen aan wederzijds begrip. De methodiek van HIP en VIP wordt momenteel uitgeschreven in een praktisch hanteerbaar handboek. Dat betekent dat de trainingen op termijn ook in andere gemeenten kunnen worden uitgevoerd. Jaarlijks worden hiermee circa 1000 leerlingen bereikt.

Oumnia Works

Den Haag heeft het grootste deel van de ontwikkel- en uitvoeringskosten van het empowermentprogramma Oumnia Works voor haar rekening genomen. Oumnia Works wordt tot en met 31 december 2017 vanuit het Ministerie van SZW aangeboden aan de zgn. prio-gemeenten. Met ingang van 1 januari 2018 zal het programma worden aangeboden door een nieuw op te richten particuliere organisatie. Inmiddels is een flankerend programma voor docenten ontwikkeld, ook op kosten van de gemeente Den Haag. Dit programma (1 dagdeel) is bedoeld voor scholen die voor moeders een Oumnia Works training hebben aangevraagd. Het programma (dat is ontwikkeld op basis van een vraag vanuit scholen) geeft docenten inzicht in de inhoud van de Oumnia Works training en reikt hen tevens handelingsperspectieven aan, bijvoorbeeld gericht op het aangaan van discussie over 'zware' onderwerpen. Uit een eerste try-out voor sleutelfiguren uit het onderwijsveld blijkt dat dit programma aansluit op door scholen ervaren behoeften. Recent is een vergelijkbaar flankerend programma ontwikkeld dat is gericht op de politie. Beide programma's zijn in 2018 operationeel en kunnen ook door andere gemeenten worden ingekocht.

Mij en Mij Junior

De levenslopen van mensen die radicaliseren laten verschillende paden zien. Eén daarvan is de radicalisering die plaatsvindt gedurende de ontwikkelingsfase waarin jongeren tot zo'n 23 jaar bezig zijn met de vorming van hun identiteit.

In opdracht van onze gemeente heeft Centrum 16-22, een instelling voor vormingswerk voor kinderen en jongeren, twee identiteitsprojecten ontwikkeld, MIJ en MIJ Junior. MIJ richt zich op de derde klas van het voortgezet onderwijs, MIJ Junior op het laatste jaar van het primair onderwijs en/of de brugklas. De projecten worden kosteloos aangeboden aan geselecteerde scholen.

Met een gemeentelijke bijdrage zijn de projecten geactualiseerd. Doel ervan is kinderen en jongeren te laten nadenken over wat identiteit betekent, wat hun eigen identiteit is en hoe zij zich verhouden tot anderen.

De MIJ projecten benaderen het thema identiteit op een laagdrempelige manier waardoor zij ook aantrekkelijk zijn voor scholen die zware thema's als polarisatie en radicalisering niet expliciet willen benoemen. Jaarlijks worden circa 40 klassen bereikt.

Aandachtspunten voor 2018

De aanpak van Den Haag is gebleken tijdgeest-proof te zijn. Een van de sterke punten is de flexibiliteit. Daardoor kan snel worden ingespeeld op actualiteiten. We blijven de aanpak continu verbeteren. Een

van de aandachtspunten is de versterking van de verbinding tussen de vier speerpunten. Onder meer rondom de samenwerking met professionals. Den Haag beschikt over een *pool van experts*, dit zijn aandachtfunctionarissen die getraind en opgeleid zijn om radicalisering te signaleren en aan te pakken, met inachtneming van de specifieke rol van de eigen organisatie. Deze aandachtfunctionarissen werken vanuit hun eigen organisatie, zoals scholen, instellingen voor zorg en hulpverlening en diverse gemeentelijke diensten. Hierdoor blijven zij aangehaakt bij reguliere processen en kunnen zij door de extra kennis en kennissen, een concrete bijdrage leveren aan de preventie van radicalisering en/of de resocialisatie van geradicaliseerde personen. In 2018 gaan we de netwerkbijeenkomsten een diepere laag geven, via het tussen en met organisaties bespreken van interventiemogelijkheden.

Omstreden predikers

De afgelopen jaren is regelmatig aandacht geschonken aan omstreden predikers die actief (willen) zijn in Den Haag, door te prediken, door zich hier te vestigen of door pogingen om een nieuwe, "eigen" moskee te openen.

De gemeente acteert hier actief op, binnen de grenzen die de wet stelt.

Beseft moet worden dat de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting ruim zijn en zich mede richten op overtuigingen en meningen die niet door de overheid, of door een meerderheid van de Nederlandse samenleving, worden gedeeld. Er heeft zich ten aanzien van buitenlandse predikers een heldere lijn ontwikkeld. Het is aan de rijksoverheid om te bepalen of aan predikers van buiten de EU een visum wordt verleend. Als dat eenmaal is gebeurd kan hij prediken. Er wordt opgetreden als blijkt dat hij uitspraken heeft gedaan die strafbaar zijn. Het vooraf verbieden van bijeenkomsten waarbij een omstreden prediker optreedt is alleen mogelijk bij gefundeerde vrees voor versterking van de openbare orde.

Hierbij geldt als uitgangspunt dat van een gemeente wordt verwacht dat zij al het mogelijke doet om een religieuze bijeenkomst ongehinderd te laten doorgaan. Zoals dit ook geldt voor demonstraties, ongeacht de inhoud daarvan.

Het zal overigens steeds van de specifieke omstandigheden afhangen of interventies mogelijk zijn en zo ja welke. We zijn blij met het voornemen van het rijk om extra aandacht te schenken aan het optreden tegen omstreden predikers. Het is een punt van zorg dat er op dit moment weinig instrumenten beschikbaar zijn om effectief tegen deze personen op te treden.

Polarisatie

Het gepolariseerde klimaat in Nederland kan een voedingsbodem vormen voor radicaliseringsprocessen en in incidentele gevallen leiden tot het verlagen van de geweldsdrempel. Dit geldt voor alle ideologische richtingen en overtuigingen. In samenwerking met de portefeuilles onderwijs, jeugd, jeugdwerkloosheid, integratie, stadsdelen en wijken en emancipatie gaan we in 2018 bezien hoe burgers en met name jongeren weerbaarder kunnen worden gemaakt tegen polarisatie en wij/zij denken. Daarbij wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van al ontwikkelde instrumenten die mede voor dit doel kunnen worden ingezet, zoals Mij, Mij Junior, HIP/VIP en Oumnia Works en wordt zo nodig nieuw instrumentarium ontwikkeld.

Met vriendelijke groet,

Pauline Krikke

Bijlage: Actuele cijfers

Vanaf 2016 gebruiken we de landelijke definities en categorieën. Dit zorgt voor uniformiteit en maakt gegevens landelijk vergelijkbaar. Daarnaast is het cijferoverzicht beperkt tot categorieën die landelijk ook periodiek bekend worden gemaakt.

De landelijke definities zijn:

- Uitreiziger: Persoon met gewelddadig jihadistische intentie die is uitgereisd naar het strijdgebied om daar deel te nemen aan de gewelddadige strijd.
- Vermoedelijk overleden: persoon waarvan vermeld wordt dat deze overleden is, zonder dat van dit overlijden juridisch bewijs is.
- Tegengehouden/gefrustreerde uitreiziger: Personen die wel uit Nederland vertrokken zijn, maar uiteindelijk zijn tegengehouden voordat zij het strijdgebied hadden bereikt.
- Terugkeerder: Persoon met gewelddadig jihadistische intentie die is uitgereisd naar het strijdgebied, van wie is vastgesteld dat hij/zij het strijdgebied ook daadwerkelijk heeft bereikt en die is teruggekeerd/ingereisd naar/in Nederland.

	1 december 2017		
	Meerderjarig	Minderjarig	Totalen
Uitreizigers	26	4	30
Vermoedelijk overleden	22	1	23
Terugkeerders	6		6

	1 mei 2017		
	Meerderjarig	Minderjarig	Totalen
Uitreizigers	30	4	34
Vermoedelijk overleden	18		18
Terugkeerders	5		5
Paspoort gesignaleerd/ingetrokken/vervallen	49		49